Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: **HE 76/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta**

Tiivistelmä EK:n pääviesteistä

Elinkeinoelämän keskusliitto kiittää lakivaliokuntaa mahdollisuudesta kommentoida hallituksen esitystä luonnonsuojelulaiksi ja kunnioittavasti toteaa seuraavaa:

EK katsoo, että luonnonsuojelulain tulee jatkossakin pysyä suojelulakina, jonka oikeusvaikutukset ovat tarkkarajaisia ja ennakoitavia. EK suhtautuu positiivisesti vapaaehtoisen ekologisen kompensaation sisällyttämiseen osaksi lakia.

EK katsoo, että lakiuudistus saattaa aiheuttaa muiden lakien mukaisiin lupamenettelyihin vaikutuksia, joita ei ole kyetty tai pyritty lainvalmistelussa riittävästi huomioimaan. EK pitää tärkeänä, että ympäristöllisiä lupamenettelyjä sujuvoitetaan merkittävästi ja niiden ennakoitavuutta parannetaan. Suomessa tulisi välttää lainsäädäntöä, jotka eivät tue tätä tavoitetta.

Lakivaliokunta on pyytänyt EK:n näkemyksiä erityisesti muutoksenhakua ja oikeusturvaa koskevien kysymysten osalta. EK pitää selvänä, että lakiuudistus tuo mukanaan uudenlaista sääntelyä, jonka oikeusvaikutukset eivät ole täysin selvät. Näin on esimerkiksi uhanalaisia luontotyyppejä ja lajeja koskevan sääntelyn osalta, jossa uhanalaisia luontotyyppejä koskeva asetus ei ole ollut nähtävillä eikä sen vuoksi ole ollut mahdollista arvioida sääntelyn vaikutuksia toiminnanharjoittajiin. EK pitää tärkeänä, että luonnonsuojelulakia kuten mitä tahansa muutakin lainsäädäntöä uudistettaessa kunnioitetaan lakien täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksia ja ymmärretään niiden merkitys oikeusturvan näkökulmasta.

Ehdotetun luonnonsuojelulain esitöissä todetaan, että voimassa olevaan luonnonsuojelulakiin ei lähtökohtaisesti liity erityisen merkittäviä puutteita osallistumisen ja muutoksenhaun osalta. Tästä huolimatta lain valmistelun aikana on ollut esillä erilaisia vaihtoehtoja muutoksenhaun laajentamiseksi valitusoikeutettujen osalta sekä valitusperusteiden laajentamiseksi. EK kannattaa valittua ratkaisua pitäytyä voimassa olevassa muotoilussa ja rajata muutoksenhakuoikeus alueellisiin ja paikallisiin yhdistyksiin.

EK suhtautuu varauksellisemmin lainsäädäntöratkaisuun, jossa yhdistysten valitusoikeus laajenee poikkeuslupiin. Hallituksen esitöissä tämän todetaan lisäävän valituksia ja hidastavan lupamenettelyitä. Valittua ratkaisua kuitenkin esitöiden mukaan puoltaa sääntelyn johdonmukaisuus sekä perustuslain osallistumisen turvaamista koskevat säännökset.

EK katsoo, että sääntelyn johdonmukaisuutta tulee tarkastella laajemmin kuin vain yksittäisen lain sisällön näkökulmasta. Kun valitusoikeutettujen piiriä laajennetaan asiallisesti, tällä on väistämättä vaikutuksia investointihankkeiden käsittelyyn eri lupaviranomaisissa. On ongelmallista, että lain valmistelussa ei oteta huomioon in-

vestointihankkeiden lupamenettelyjen kokonaisuutta. Valittu käytäntö on johtanut tilanteeseen, jossa investointihankkeiden kokonaiskoordinaatiota toimivaltaisten viranomaisten välillä ei ole, erilaiset lupamenettelyt ratkaistaan yksittäisissä lainsäädännöissä eri tavoin ja tämän seurauksena investointihankkeiden lupamenettelyjen kokonaiskesto on useita vuosia. EK pitää tärkeänä, että ympäristöllisiä lupamenettelyjä sujuvoitetaan merkittävästi ja niiden ennakoitavuutta parannetaan. Suomessa tulisi välttää lainsäädäntöä, jotka eivät tue tätä tavoitetta.

Lajien ja luontotyyppien suojelun edistäminen

Lajien ja luontotyyppien uhanalaistuminen on jatkunut valtakunnallisten arviointien tulosten perusteella. EK kannattaa laji- ja luontotyyppisuojelun edistämistä monipuolisilla ja joustavilla vapaaehtoisilla sopimuksilla, ohjelmilla ja kannustimilla, joista hyviä esimerkkejä ovat METSO- ja HELMI-ohjelmat.

EK näkee, että oikeusvaikutteinen laji- ja luontotyyppisuojelu tulee jatkossakin olla nykyisen lain tapaan tarkkarajaista, selkeää ja ennakoitavaa. Suojelun tulee perustua lainsäädännössä todettuihin erityisiin perusteisiin, viranomaisen tekemiin suojelurajauksiin tai suojelualueiden perustamiseen. Osa ilman oikeusvaikutusta olevista uhanalaisista lajeista ja luontotyypeistä ovat verrattain yleisiä. Uhanalaisuus ei sinällään voi olla alueiden käytön hyväksyttävyyden kannalta ratkaisevaa. Suojelun turvaamiseksi uhanalaisimmat lajit ja uhanalaiset selkeästi määriteltävissä olevat erityiset luontotyypit voidaan arviointien pohjalta tuoda lakisääteisen erityisen suojelun piiriin. Lainsäädännön edellytykset saada poikkeus erityisestä suojelusta tulee olla tasapainossa mahdollisesti laajenevien suojeluperusteiden kanssa.

Myös poikkeamispäätösten myöntämiseen sekä täytäntöönpanokelpoisuuteen tulee kiinnittää huomiota siten, että ne muodostavat ennakoitavan kokonaisuuden hankkeen muiden ennakkomenettelyiden kanssa.

On tärkeää, että suojelusta aiheutuvasta merkityksellisestä haitasta on oikeus saada täysi korvaus. Omaisuuden suojan ja luonnonsuojelun tasapainon säilymiseen tulee kiinnittää erityistä huomioita. Korvausoikeuden selkeyden ja myös suojelun hyväksyttävyyden vuoksi suojeluperusteet tulee olla selkeät.

Uutena luontotyyppien suojelukeinona laissa säädettäisiin tiettyjen uhanalaisten tiukasti suojeltavien luontotyyppien esiintymien hävittämisen ja heikentämisen kiellosta, joka olisi voimassa suoraan lain nojalla. Toinen näistä tiukasti suojeltavista luontotyypeistä olisi serpentiinikalliot. Teknologiateollisuuden tapaan EK katsoo, että olisi vielä tärkeää tarkastella tarkemmin, olisiko tämän luontotyypin suojelu toteutettavissa esiintymäkohtaisesti eli ehdotetun 66 §:n mukaisesti, eikä kokonaisuudessaan suoraan lain nojalla 67 §:n mukaisesti. Tarkastelussa tulisi huomioida myös kalliotyypin merkitys kansallisen raaka-ainehuollon kannalta.

Luonnonsuojelulain uudistamisen vaikutukset lupamenettelyihin

Luonnonsuojelulakiin lisättäisiin uusi 65 §, joka koskee uhanalaisen luontotyypin huomioon ottamista. Säännös olisi luonteeltaan informatiivinen, eikä aiheuttaisi vä-

littömästi luonnonsuojelulakiin perustuvia uusia velvoitteita. Perustelujen mukaan viranomaisen tulisi ottaa uhanalaisten luontotyyppien esiintymät ja uhanalaiset lajit huomioon päätöksenteossa siten kuin muussa lainsäädännössä luontoarvojen turvaamisesta säädetään. Valtion viranomaisissa tämä kohdentuisi esimerkiksi lupaviranomaisina toimiviin aluehallintovirastoihin sekä turvallisuus- ja kemikaalivirastoon ja luonnonsuojelulain valvonnan ja ympäristönkäyttöhankkeisiin ja maankäytön suunnitteluun liittyvien lausuntomenettelyjen osalta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen ja valtion alueiden osalta myös Metsähallitukseen. Kunnissa luontotyyppien ja lajien huomioonottaminen voisi vaikuttaa esimerkiksi ympäristölupa- ja maa-aineslupaharkinnassa sekä kaavoituksessa.

Kyse ei kuitenkaan olisi uudesta velvollisuudesta tai tehtävästä, koska luonnonsuojelulaissa säädetty huomioon ottaminen tulee sovellettavaksi vain siinä laajuudessa kuin se muussa sääntelyssä on mahdollista. Tämä tarkoittaisi sitä, että uhanalaisten luontotyyppien ja lajien huomioon ottaminen perustuisi pitkälti muun lainsäädännön lupaedellytyksiin tai päätöksenteon reunaehtoihin, jotka liittyvät luontoarvojen turvaamiseen.

EK katsoo, että 65 § on kehittynyt lainvalmistelun aikana parempaan suuntaan. Sääntelykokonaisuuden kannalta olisi kuitenkin selvintä, että luontotyyppien ja lajien huomioonottamisesta säädettäisiin ensisijaisesti lupalaeissa erillisten viittaussäännösten sijaan.

Kunnioittavasti

Minna Ojanperä
johtava asiantuntija
Elinkeinoelämän keskusliitto ry.